

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
Кафедра початкової освіти

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ 4-ГО КЛАСУ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ НА
ОСНОВІ ЗМІСТУ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ
ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ
МАГІСТЕРСЬКИЙ ПРОЄКТ
Спеціальність АЗ «Початкова освіта»

Антоненко Анна Андріївна

ПОм-1-24-1.4з

Науковий керівник:

Сухопара Ірина Геннадіївна

кандидат педагогічних наук, старший
викладач кафедри початкової освіти

Допущено до захисту

Протокол №__ від _____

Завідувач кафедри

Бондаренко Геннадій Леонідович

Київ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
АНАЛІТИЧНИЙ БЛОК. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ УЧНІВ 4 КЛАСУ	6
1.1. Основні дефініції та наукові підходи до поняття дослідницьких умінь	6
1.2. Дослідницькі завдання як спосіб формування дослідницьких умінь учнів 4 класу під час вивчення соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі.....	14
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ БЛОК. РЕАЛІЗАЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРЕЗ ОСВІТНІЙ ЦИФРОВИЙ РЕСУРС.....	21
2.1. Мета, завдання, структура освітнього цифрового ресурсу «Простір для дослідників 4.0» на платформі Google Sites.....	21
2.2. Технологія використання освітнього цифрового ресурсу для вивчення соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі в 4 класі.....	27
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИЙ БЛОК. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗРОБЛЕНОГО ОСВІТНЬОГО ЦИФРОВОГО РЕСУРСУ ...	34
3.1. Критерії, показники, рівні сформованості дослідницьких умінь учнів.....	34
3.2. Результати експериментального дослідження ефективності освітнього цифрового ресурсу	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46
ДОДАТКИ.....	53

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасні виклики, пов'язані з динамічним розвитком суспільства, поширенням інформаційних технологій та новими загрозами здоров'ю, висувають підвищені вимоги до особистості, яка має бути не лише обізнаною, але й здатною до критичного мислення, самостійного прийняття обґрунтованих рішень та ведення здорового способу життя. Виховання такої компетентної особистості неможливе без формування в учнів здатності до дослідницької діяльності, вміння аналізувати інформацію, оцінювати ризики та вибудовувати ефективну поведінку. Соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь в початковій школі, згідно з Державним стандартом, націлена на становлення самостійності учнів, їх соціальної залученості, формування здорового способу життя та навичок безпечної поведінки. Ці цілі безпосередньо пов'язані з розвитком дослідницьких умінь, таких як здатність визначати проблеми, знаходити інформацію, аналізувати причинно-наслідкові зв'язки між способом життя та здоров'ям, прогнозувати наслідки власних дій і впроваджувати здобуті знання у повсякденну практику. Однак, попри значний потенціал цієї освітньої галузі, питання цілеспрямованого формування дослідницьких умінь саме на її матеріалі в 4 класі залишається недостатньо розробленим у педагогічній теорії та практиці. Відтак, актуальною постає проблема формування дослідницьких умінь учнів 4 класу на основі змісту соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури свідчить, що загальні аспекти розвитку дослідницьких умінь молодших школярів висвітлювалися у працях С. Буднік, О. Вознюк. Питання організації дослідницької діяльності під час вивчення окремих предметів, зокрема природознавства та інтегрованого курсу «Я досліджую світ», розглядали такі вчені, як Н. Білоусова,

Т. Гільберг, Т. Ситник. Здоров'язбережувальний компонент у роботі з молодшими школярами досліджували М. Борисенко, Г. Гуз, О. Лоюк, Т. Павлова. Проте спеціальних досліджень, присвячених системному формуванню дослідницьких умінь учнів 4 класу саме через призму змісту соціальної та здоров'язбережувальної галузі, є обмежена кількість. Це зумовлює потребу в розробці конкретного методичного інструментарію для вирішення цієї проблеми. Таким чином, актуальність і практична значущість обраної проблеми обумовили вибір теми магістерського проєкту: **«Формування в учнів 4 класу дослідницьких умінь на основі змісту соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі».**

Мета магістерського проєкту – теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити освітній цифровий ресурс для формування дослідницьких умінь учнів 4 класу на основі змісту соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

Об'єкт дослідження – процес формування дослідницьких умінь учнів 4 класу під час вивчення соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

Предмет дослідження – освітній цифровий ресурс з соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі для учнів 4 класу.

Відповідно до мети, об'єкта та предмета дослідження визначено такі **завдання магістерського проєкту:**

1. Здійснити аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми формування дослідницьких умінь учнів початкової школи та визначити потенціал соціальної та здоров'язбережувальної галузі для їх розвитку.

2. Розробити освітній цифровий ресурс для учнів 4 класу на основі змісту соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі та описати методику його впровадження в освітній процес.

3. Експериментально перевірити ефективність завдань освітнього цифрового ресурсу щодо формування дослідницьких умінь учнів 4 класу.

Для вирішення поставлених завдань були використані наступні методи дослідження:

- теоретичні: аналіз, узагальнення наукових джерел для розкриття сутності основних понять дослідження;
- емпіричні: педагогічне спостереження, анкетування, тестування (виконання діагностичних завдань) для виявлення рівня сформованості дослідницьких умінь;
- статистичні: математична обробка та візуалізація результатів експерименту.

Тип і структура проєкту – магістерський проєкт практичного спрямування, основним результатом якого є освітній цифровий ресурс. Робота складається з вступу, трьох блоків, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг проєкту – 62 сторінок.

Практична значущість магістерського проєкту полягає в створенні освітнього цифрового ресурсу, що спрямований на формування дослідницьких умінь під час вивчення соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі.

База дослідження – Приватний заклад загальної середньої освіти І ступеня «Республіка Кідс» (м. Київ), проведеного протягом березня–квітня 2025 року, братимуть участь учні 4-го класу.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та попередні результати планується представити на щорічній Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Нова українська школа в дії: актуальні проблеми методики навчання та стратегії розвитку».

АНАЛІТИЧНИЙ БЛОК. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ УЧНІВ 4 КЛАСУ

1.1. Основні дефініції та наукові підходи до поняття дослідницьких умінь

У сучасних умовах реформування початкової освіти, реалізації Концепції Нової української школи та Державного стандарту початкової освіти проблема формування дослідницьких умінь молодших школярів набуває особливої актуальності. У цих документах наголошується на необхідності переходу від знаннєвої парадигми до компетентнісного підходу, в основі якого – розвиток здатності учнів самостійно здобувати, критично осмислювати та застосовувати інформацію, розв’язувати проблемні ситуації, діяти ініціативно й відповідально.

О. Савченко підкреслює, що навчальне середовище початкової школи має стимулювати активну пізнавальну діяльність, допитливість, уміння ставити запитання, спостерігати, робити висновки, а уроки повинні містити елементи дослідницької діяльності як обов’язкову складову навчального процесу [36 с. 41-49]. У типових освітніх програмах для початкової школи, зокрема у програмі під керівництвом Р. Шияна, структуровано представлено очікувані результати навчання, що прямо пов’язані з формуванням дослідницьких умінь учнів: уміння спостерігати, пояснювати причинно-наслідкові зв’язки, висувати припущення, перевіряти їх у досліджах, робити висновки [54].

У науковій літературі для позначення відповідного кола явищ використовуються близькі за змістом поняття: «дослідницькі уміння», «навчально-дослідницькі уміння». С. Буднік визначає навчально-дослідницькі уміння як «систему дій учня, спрямованих на активне засвоєння знань у процесі розв’язання пізнавальних завдань, і виокремлює в їх структурі мотиваційний, когнітивний,

операційно-діяльнісний і рефлексивний компоненти» [4 с. 130-133] . Г. Лиходєєва пов'язує дослідницькі уміння з оволодінням досвідом пізнання в навчальній діяльності, наголошуючи на важливості розвитку в молодших школярів умінь спостерігати, порівнювати, класифікувати, висувати припущення та перевіряти їх у практичній діяльності [25 с. 27-28].

Для розуміння сутності поняття «дослідницькі вміння» представимо різні погляди науковців, що відображені в таблиці (табл.1.1.).

Таблиця 1.1

**Наукові підходи до визначення поняття «дослідницькі уміння
молодших школярів»**

Автор	Визначення
С. Буднік [4]	Навчально-дослідницькі уміння – система дій учня, спрямованих на активне засвоєння знань у процесі розв'язання пізнавальних завдань; включає мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний і рефлексивний компоненти
О. Вознюк [7]	Дослідницькі уміння – здатність самостійно здобувати нові знання, опановувати елементи наукового пізнання та творчо застосовувати їх у різних видах діяльності
Г. Лиходєєва [25]	Дослідницькі уміння – оволодіння досвідом пізнання в навчальній діяльності, що включає уміння спостерігати, порівнювати, класифікувати, висувати припущення та перевіряти їх у практичній діяльності
О. Нікітіна [32]	Навчально-дослідницькі уміння – здатність виконувати доступні дослідницькі завдання, спрямовані на самостійне здобуття знань і способів дій
Н. Падун [33]	Дослідницькі уміння формуються як результат систематичного залучення учнів до розв'язання проблемних навчальних ситуацій, де необхідно виявити суперечність, висунути припущення, обґрунтувати вибір способу дії та оцінити результат
А. Мешкова [28]	Дослідницькі уміння – комплекс дій: усвідомлення проблеми, визначення мети, підбір методів і засобів, виконання практичних дій, аналіз та оцінка результатів

Наведений аналіз наукових підходів показав, що більшість дослідників розглядають *дослідницькі уміння* як інтегровану здатність учня організовувати власний пізнавальний пошук: бачити й формулювати проблему, ставити запитання, висувати припущення, планувати й виконувати прості спостереження та досліди, фіксувати й аналізувати результати, робити висновки та презентувати їх.

Молодший шкільний вік, зокрема 4 клас, є сприятливим періодом для розвитку дослідницьких умінь, оскільки учні вже володіють базовими навичками читання й письма, можуть працювати за зразком та інструкцією, виконувати прості вимірювання, фіксувати результати в таблицях, схемах, малюнках. Для четвертокласників є посиленою участь у міні-дослідженнях, що мають чітко окреслену мету, обмежену кількість змінних та безпосередній зв'язок із їхнім життєвим досвідом.

Дослідницькими вміннями учнів 4 класу вважаємо здатність бачити й формулювати проблему, ставити запитання, висувати припущення, планувати та виконувати прості спостереження й досліди, фіксувати результати у різних формах (схеми, таблиці, малюнки), аналізувати отримані дані, робити висновки та презентувати їх іншим. Важливим є також уміння співпрацювати в групі, узгоджувати позиції та здійснювати рефлексію власної діяльності.

Узагальнюючи наведені наукові підходи С. Буднік [4], Г. Лиходєєвої [25], Н. Падун [33], Т. Чернецької [52], можна визначити, що до структури дослідницьких умінь молодших школярів доцільно віднести такі компоненти: мотиваційний (пізнавальний інтерес, готовність ставити запитання, прагнення з'ясувати причини явищ і процесів); когнітивний (знання про способи пошуку, опрацювання й представлення інформації, елементарні уявлення про спостереження, дослід, проєкт); операційно-діяльнісний (уміння бачити й формулювати проблему, висувати припущення, планувати й виконувати прості спостереження та досліди, фіксувати результати у зручній формі, співпрацювати з

однокласниками); рефлексивний (уміння аналізувати одержані дані, порівнювати їх з початковим припущенням, робити висновки, оцінювати процес і результат власної діяльності, презентувати їх іншим).

У науковій літературі існують різні підходи до класифікації дослідницьких умінь молодших школярів. Так учені М. Вашуленко та С. Дубовик [6] виокремлюють такі групи дослідницьких умінь учнів початкової школи:

- організаційно-практичні (уміння планувати роботу, організовувати робоче місце, здійснювати самоконтроль);
- інтелектуально-пошукові (уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, класифікувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки);
- інформаційні (уміння знаходити інформацію, працювати з різними джерелами, фіксувати результати);
- комунікативні (уміння формулювати запитання, висловлювати думку, презентувати результати).

Дослідниця С. Свічкарь [38] пропонує такі види дослідницьких умінь, як:

- проблемно-пошукові уміння (виявлення проблеми, постановка запитань, формулювання гіпотези);
- процесуально-діяльнісні уміння (планування дослідження, проведення спостережень і дослідів, збір даних);
- аналітико-узагальнюючі уміння (аналіз результатів, порівняння з гіпотезою, формулювання висновків);
- презентаційно-рефлексивні уміння (представлення результатів, оцінка власної діяльності).

О. Нікітіна [32] класифікує навчально-дослідницькі уміння молодших школярів за етапами дослідницької діяльності:

- уміння визначати проблему та формулювати тему дослідження;
- уміння висувати гіпотезу;

- уміння планувати хід дослідження;
- уміння проводити спостереження та експерименти;
- уміння обробляти й аналізувати отримані дані;
- уміння формулювати висновки та презентувати результати.

Відповідно до рівня учнів 4 класу та специфіки соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі обираємо такі види дослідницьких умінь:

- уміння спостерігати за власним станом здоров'я, поведінкою, умовами життя;
- уміння формулювати запитання щодо здоров'я, безпеки, соціальної взаємодії;
- уміння висувати прості припущення про причини явищ;
- уміння проводити елементарні міні-дослідження (опитування, вимірювання, порівняння);
- уміння фіксувати результати у таблицях, схемах, малюнках;
- уміння робити прості висновки та застосовувати їх у житті;
- уміння презентувати результати й здійснювати рефлексію.

Науковець Н. Падун підкреслює, що дослідницькі уміння формуються як результат систематичного залучення учнів до розв'язання проблемних навчальних ситуацій, де необхідно виявити суперечність, висунути припущення, обґрунтувати вибір способу дії та оцінити результат [33]. А. Мешкова пов'язує формування дослідницьких умінь із поетапним оволодінням комплексом дій: усвідомленням проблеми, визначенням мети, підбором методів і засобів, виконанням практичних дій, аналізом та оцінкою результатів [28].

Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу розуміємо як цілеспрямований педагогічний процес, що передбачає поетапне оволодіння школярами комплексом дій з виявлення проблеми, висунення припущень, планування та проведення елементарних досліджень, збору й аналізу інформації, формулювання висновків та

їх презентації, здійснюваний у контексті життєво значущих ситуацій на основі змісту соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі з урахуванням вікових особливостей молодших школярів.

Г. Черненко та Т. Чернецька акцентують, що дослідницькі уміння молодших школярів формуються насамперед у процесі організації навчальних досліджень на уроках, коли учні мають змогу спостерігати, ставити запитання, проводити прості досліди, формувати висновки й презентувати результати власної діяльності [51; 52].

Значний потенціал у формуванні дослідницьких умінь учнів 4 класу має соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь. У контексті компетентнісно орієнтованої початкової освіти соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь розглядається не лише як засіб передавання учням знань про здоров'я, безпеку та соціальну взаємодію, а й як потужний ресурс розвитку дослідницької активності молодших школярів. Саме в межах цієї галузі зміст навчання безпосередньо пов'язаний із життєвим досвідом дитини, її повсякденними практиками, що створює сприятливі умови для організації навчальних досліджень, спостережень, елементарних експериментів, міні-проектів.

Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь – це інтегрована складова змісту початкової освіти, спрямована на формування в учнів уявлень про здоров'я, безпечну поведінку та соціальну взаємодію, розвиток життєвих компетентностей, що забезпечують фізичне, психічне й соціальне благополуччя дитини, її здатність відповідально діяти в різних життєвих ситуаціях.

Згідно з Типовою освітньою програмою під керівництвом Р. Шияна [54], зміст соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі для 4 класу структурований за такими змістовими лініями:

~ «Безпека» – формування навичок безпечної поведінки в різних життєвих ситуаціях, уміння розпізнавати небезпеку, діяти в надзвичайних ситуаціях;

~ «Здоров'я» – усвідомлення цінності здоров'я, формування навичок здорового способу життя, гігієни, раціонального харчування, рухової активності;

~ «Добробут» – розвиток емоційного інтелекту, уміння керувати емоціями, будувати позитивні стосунки.

Відповідно до Типової освітньої програми під керівництвом О. Савченко [36], мета вивчення соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі безпосередньо узгоджується з формуванням дослідницьких умінь учнів 4 класу. Програма передбачає, що учні мають навчитися спостерігати за власним станом здоров'я, поведінкою однолітків та умовами навколишнього середовища; ставити запитання та виявляти проблеми в життєвих ситуаціях, пов'язаних зі здоров'ям, безпекою та соціальною взаємодією; висувати припущення щодо причин певних подій, станів чи поведінкових реакцій; здійснювати прості дослідження, що включають опитування, вимірювання, порівняння та аналіз інформації; фіксувати результати у зручній для учня формі (таблиця, схема, малюнок, усна чи письмова розповідь); аналізувати й інтерпретувати дані, робити прості висновки на основі зібраної інформації; презентувати результати власної діяльності та обговорювати їх з однолітками; оцінювати ризики та прогнозувати наслідки різних варіантів поведінки; а також застосовувати результати навчальних досліджень у власному житті, зокрема для корекції режиму дня, харчування чи поведінки [36, с. 128–131].

Теми соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі, визначені програмою О. Савченко, доцільно вивчати в ході дослідницької діяльності, що забезпечує природне формування відповідних умінь. Зокрема, теми, пов'язані з режимом дня, харчуванням та руховою активністю, дають змогу організувати систематичні спостереження за власними звичками, проводити нескладні вимірювання (тривалість сну, час активності, кількість випитої води), порівнювати отримані результати з рекомендованими нормами та робити висновки про вплив способу життя на самопочуття. Теми, що стосуються безпеки вдома, у школі та на

вулиці, передбачають аналіз реальних або змодельованих ситуацій, виявлення потенційних ризиків, пошук безпечних варіантів поведінки та перевірку їхньої ефективності через прості досліді чи експерименти. Теми соціальної галузі (спілкування, дружба, конфлікти, співпраця, родинні стосунки) відкривають можливості для проведення опитувань і соціометричних міні-досліджень, рефлексії власних поведінкових стратегій, аналізу емоційних станів та формулювання висновків про ефективність різних способів взаємодії з людьми.

Тож, зміст освітньої галузі є життєво наближеним і особистісно значущим для учнів 4 класу, що посилює мотивацію до участі в дослідницькій діяльності та створює умови для того, щоб результати навчальних досліджень набували реально-практичного смислу і могли бути застосовані в повсякденному житті дітей.

Державний стандарт та типові освітні програми передбачають реалізацію соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі на засадах діяльнісного підходу. Це означає, що опанування змісту має відбуватися не лише через пояснення вчителя, а насамперед через активну участь учнів у різних видах діяльності, серед яких значне місце посідають:

- спостереження за власним станом, поведінкою однолітків, умовами навколишнього середовища;
- прості досліді й експерименти, пов'язані зі здоров'ям і безпекою (наприклад, дослідження впливу рухової активності на самопочуття, прості досліді з гігієни, харчування, повітря, води тощо);
- аналіз життєвих ситуацій, розв'язання моральних і поведінкових дилем, обговорення наслідків різних варіантів вибору;
- міні-проекти (індивідуальні й групові), що стосуються організації здорового харчування, рухових перерв, безпечної поведінки вдома і в школі, профілактики шкідливих звичок;

- опитування, анкетування, міні-дослідження думок однокласників, створення діаграм, таблиць, схем;
- рольові та ділові ігри, моделювання поведінки в типових і конфліктних ситуаціях.

1.2. Дослідницькі завдання як спосіб формування дослідницьких умінь учнів 4 класу під час вивчення соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі

Сучасні підходи до оновлення змісту й технологій початкової освіти, закріплені в Концепції Нової української школи та Державному стандарті початкової освіти, орієнтують учителя не лише на передавання знань, а насамперед на організацію активної, дослідницько спрямованої діяльності учнів. У соціальній і здоров'язбережувальній освітній галузі це набуває особливої ваги, оскільки зміст галузі безпосередньо пов'язаний із життям дитини, її безпекою, здоров'ям, взаєминами з людьми та довкіллям. Отже, виникає потреба в окресленні методичних аспектів створення дослідницьких завдань, спрямованих на формування дослідницьких умінь учнів 4 класу на основі змісту соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

С. Свічкарь визначає дослідницькі завдання як такі, що «спрямовують учнів на самостійний пошук нових знань через виконання послідовних дослідницьких дій і стимулюють розвиток критичного мислення» [38]. О. Нікітіна розглядає дослідницькі завдання як «засіб організації навчально-дослідницької діяльності, що передбачає поступове ускладнення від репродуктивних до творчих форм роботи» [32]. М. Вашуленко та С. Дубовик наголошують, що дослідницькі завдання

мають бути посильними для молодших школярів, спиратися на їхній життєвий досвід і передбачати різні форми фіксації результатів [6].

Отже, О. Нікітіна та С. Свічкарь визначають, що *«дослідницькі завдання* розуміємо як спеціально сконструйовані навчальні завдання, що передбачають виконання учнями комплексу дій дослідницького характеру: виявлення проблеми, висунення припущень, планування й проведення спостережень чи дослідів, збір та аналіз даних, формулювання висновків» [32; 38].

Спираючись на проаналізовані наукові підходи розуміємо, що дослідницькі завдання мають враховувати компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований і дослідницький підходи, ідеї розвивального навчання, критичного мислення, інтеграції змісту та здоров'язбережувальних технологій.

Аналіз праць О. Вознюк, С. Буднік, Г. Лиходєєвої, Л. Ляхової, М. Коломієць, О. Нікітіної, Н. Падун, А. Мешкової, Г. Черненко, Т. Чернецької [4; 7; 21; 25; 27; 28; 32; 33; 51; 52], а також методичних розробок з організації навчально-дослідницької діяльності молодших школярів дає підстави виділити низку принципів, яких доцільно дотримуватися під час конструювання дослідницьких завдань у соціально здоров'язбережувальній галузі.

- принцип науковості й доступності – зміст завдань має спиратися на науково достовірні відомості, але подаватися в доступній для четвертокласників формі, з опорою на їхній життєвий досвід, наочно-образне мислення, конкретні ситуації [10; 47];
- принцип діяльності – завдання мають орієнтувати учня не на пасивне відтворення інформації, а на виконання реальних дій: спостереження, вимірювання, порівняння, класифікацію, фіксацію результатів, обговорення й презентацію [21; 30; 36];

- принцип проблемності – дослідницькі завдання мають містити елемент суперечності, проблемне запитання або ситуацію вибору, яка спонукає учня до висунення припущень і пошуку пояснення [4; 17; 33];
- принцип інтегрованості – зміст завдань повинен поєднувати знання із різних освітніх галузей і блоків курсу «Я досліджую світ», зокрема соціальної та здоров'язбережувальної, природничої, громадянської, мовно-літературної, що узгоджується з концепцією інтегрованого навчання [1; 10; 45];
- принцип здоров'язбереження – дослідницькі завдання мають не лише не шкодити здоров'ю учнів, а й сприяти його збереженню й зміцненню: передбачати безпечні умови виконання, порушувати теми здорового способу життя, профілактики ризикованої поведінки [2; 5; 13; 50];
- принцип урахування вікових особливостей – завдання повинні відповідати пізнавальним можливостям учнів 4 класу, їх здатності до планування, узагальнення, рефлексії, рівню сформованості навичок читання й письма, досвіду роботи в групі [18; 19; 36];
- принцип варіативності та диференціації – система дослідницьких завдань має передбачати різні рівні складності, форми роботи (індивідуальні, парні, групові), варіанти виконання відповідно до навчальних можливостей учнів і їхніх інтересів [19; 20; 47; 55];
- принцип рефлексивності – завдання повинні містити елемент аналізу власної діяльності: «що я дізнався», «що було складно», «як це може допомогти мені в житті», «як я можу змінити свою поведінку» [28; 30; 36].

Дотримання цих принципів дозволяє сформувати таку систему завдань, яка не лише розвиває окремі дослідницькі операції, а й сприяє становленню в учня позиції активного дослідника власного життя, здоров'я й взаємодії з іншими.

Спираючись на напрацювання дослідників навчально-дослідницької діяльності молодших школярів, а також на методичні рекомендації щодо

викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ, можна сформулювати такі методичні вимоги до дослідницьких завдань для учнів 4 класу:

1. Життєва наближеність і особистісна значущість – завдання мають виходити із ситуацій, які є знайомими для дітей (режим дня, харчування, рухова активність, використання гаджетів, стосунки в класі, безпека на дорозі тощо), щоб учень бачив сенс у дослідженні й міг застосувати результати у власному житті [2; 5; 13; 18;];

2. Чіткість формулювання проблеми й мети – учень має розуміти, що саме він досліджує і з якою метою; для цього доцільно використовувати прості, зрозумілі запитання, опорні схеми, інструкції, зразки формулювання гіпотези [28; 30; 35; 38; 43];

3. Посильність дослідницьких дій – завдання повинні передбачати виконання таких дій, які четвертокласник реально може здійснити: спостерігати, порівнювати, групувати, вести прості записи, виконувати нескладні вимірювання (кількість, час, частота), користуватися доступними засобами (лінійка, годинник, таблиці, прості цифрові інструменти) [19; 30; 53; 54];

4. Різноманітність і поетапність – система завдань має забезпечувати поступовий перехід від простіших до складніших форм дослідницької діяльності: від спостереження за готовою ситуацією – до планування й реалізації власного міні-дослідження [21; 25; 27; 28;];

5. Опора на колективні форми роботи – завдання мають передбачати співпрацю в парах і групах, розподіл ролей, обговорення результатів, що відповідає як віковим особливостям молодших школярів, так і компетентнісним вимогам НУШ [19; 36; 47; 56];

6. Поєднання традиційних і цифрових засобів – доцільним є використання як паперових носіїв (робочі зошити, таблиці спостережень, схеми), так і цифрових ресурсів (онлайн-анкети, інтерактивні вправи, навчальні сайти,

презентації), що відповідає вимогам щодо формування цифрової компетентності здобувачів освіти [24; 53; 54].

На основі аналізу науково-методичної літератури та вимог типових освітніх програм, дослідницькі завдання у соціальній та здоров'язбережувальній освітній галузі в початковій школі, доцільно класифікувати за кількома підставами.

О. Нікітіна [32] визначає такі види дослідницьких завдань за рівнем самостійності учня:

- репродуктивно-дослідницькі – учень виконує дослідницькі дії за докладною інструкцією вчителя;
- частково-пошукові – учень разом із учителем формулює запитання, вибирає спосіб дії;
- творчо-дослідницькі – учень самостійно бере участь у постановці проблеми, планує й виконує дослідження.

С. Свічкарь [38] класифікує дослідницькі завдання за етапами дослідницької діяльності:

- завдання на усвідомлення проблеми й формулювання запитань;
- завдання на висунення припущень (гіпотез);
- завдання на збирання інформації;
- завдання на опрацювання й аналіз даних;
- завдання на формулювання висновків і рефлексію.

М. Вашуленко та С. Дубовик [6] виділяють дослідницькі завдання за формою організації роботи:

- індивідуальні (самостійні спостереження, ведення щоденника);
- парні (взаємоопитування, спільне виконання досліду);
- групові (розподіл ролей, спільна презентація результатів).

Т. Мієр [30] пропонує класифікацію за способом використання засобів:

- завдання з використанням традиційних паперових носіїв;

- завдання з елементами цифрових технологій.

Психолого-педагогічні особливості молодших школярів створюють сприятливі умови для формування дослідницьких умінь саме на матеріалі соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. Як зазначає С. Буднік «у цьому віці важливо враховувати мотиваційний компонент, адже допитливість і прагнення до пізнання є природними рисами дітей» [4]. О. Вознюк підкреслює, що «молодші школярі здатні самостійно здобувати нові знання та застосовувати їх у різних видах діяльності, якщо навчальні завдання мають практичну значущість» [7]. Г. Лиходєєва наголошує на важливості розвитку умінь спостерігати, порівнювати, класифікувати та перевіряти гіпотези у практичній діяльності, що безпосередньо відповідає змісту соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі [25]. М. Коломієць розглядає навчально-дослідницьку діяльність як особливу форму організації навчання, коли учень сам «відкриває» нові знання [21], а О. Нікітіна та Н. Падун підкреслюють значення систематичного залучення дітей до проблемних ситуацій і доступних дослідницьких завдань [32; 33]. А. Мешкова, Г. Черненко та Т. Чернецька акцентують, що саме у процесі організації навчальних досліджень формуються уміння ставити запитання, висувати припущення, проводити прості дослід, робити висновки й презентувати результати [28; 51; 52]. Таким чином, психолого-педагогічні особливості учнів 4 класу та зміст соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі взаємно підсилюють одне одного, створюючи оптимальні умови для розвитку дослідницької активності.

Тож, методичні аспекти формування дослідницьких умінь у молодших школярів полягають у використанні проблемного навчання, проєктної діяльності, інтерактивних методів, групових завдань та поступового ускладнення дослідницьких дій, що забезпечує їх відповідність віковим можливостям учнів 4 класу та змісту соціальної й здоров'язбережувальної освітньої галузі.

Отже, для формування дослідницьких умінь учнів 4 класів під час вивчення соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі доцільним є використання завдань, що передбачають спостереження за явищами й процесами, постановку проблемних запитань, висунення гіпотез, виконання простих дослідів та міні-досліджень, роботу з інформаційними джерелами, а також групові міні-проекти, спрямовані на пошук рішень у соціальних ситуаціях і презентацію результатів. Щодо вимог їх організації, важливо забезпечити доступність та посиленість завдань для учнів, чітке формулювання мети й очікуваних результатів, опору на життєвий досвід дітей, інтерактивність та поетапність виконання, а також створення умов для рефлексії та самооцінки діяльності. Вважаємо, що ефективним засобом формування дослідницьких умінь під час вивчення соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є створення освітнього цифрового ресурсу у вигляді навчального веб-сайту, оскільки він забезпечує інтерактивність і доступність матеріалів, дозволяє учням самостійно обирати теми досліджень, фіксувати результати у зручній формі, розвивати навички цифрової грамотності поряд із дослідницькими, сприяє комунікації та співпраці у спільному освітньому просторі, а також мотивує дітей завдяки сучасному формату навчання, наближеному до їхнього повсякденного цифрового середовища.

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ БЛОК. РЕАЛІЗАЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРЕЗ ОСВІТНІЙ ЦИФРОВИЙ РЕСУРС «ПРОСТІР ДЛЯ ДОСЛІДНИКІВ 4.0»

2.1. Мета, завдання, структура освітнього цифрового ресурсу «Простір для дослідників 4.0» на платформі Google Sites

Результати аналітичного блоку засвідчили, що ефективне формування дослідницьких умінь учнів 4 класу в межах соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі потребує цілеспрямованої організації навчально-дослідницької діяльності, опори на життєвий досвід дітей, поетапної підтримки та використання сучасних цифрових засобів. В умовах цифровізації освіти особливого значення набувають освітні електронні ресурси, які забезпечують інтерактивність, наочність, варіативність завдань і можливість індивідуалізації навчання. У межах нашого дослідження таким засобом виступає створений нами освітній цифровий ресурс «Простір для дослідників 4.0» на платформі Google Sites. Обрання цієї платформи зумовлене її безоплатним характером, простотою використання для вчителя й учнів, можливістю інтеграції з іншими сервісами Google (Документи, Презентації, Форми), завданнями і дослідними створеними за допомогою Canva, Google Forms, Kahoot та ін., а також освітній цифровий ресурс доступний у використанні із будь-якого пристрою, підключеного до мережі Інтернет.

Розроблений освітній цифровий ресурс «Простір для дослідників 4.0» створено відповідно до Типової освітньої програми для 4 класу Закладів загальної середньої освіти під керівництвом Р. Шияна.

Мета освітнього цифрового ресурсу «Простір для дослідників 4.0» – формування дослідницьких умінь учнів 4 класу через систему дослідницьких

інтерактивних завдань, побудованих на змісті соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

Завдання освітнього цифрового ресурсу «Простір для дослідників 4.0»:
спрямовані розвивати уміння спостерігати за власним здоров'ям, поведінкою,
умовами життя; формувати уміння ставити запитання;

висувати припущення;

навчати проводити елементарні міні-дослідження;

розвивати уміння фіксувати результати у різних формах;

формувати уміння робити висновки та здійснювати рефлексію.

Адреса ресурсу: <https://sites.google.com/view/4-0-111/>. Освітній цифровий ресурс «Простір для дослідників 4.0», розроблений на платформі Google Sites, має чітку модульну структуру, що охоплює вісім місяців навчального року (вересень–квітень) і спрямована на послідовне формування дослідницьких умінь учнів 4 класу із завданнями соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

Рис. 2.1

Початкова сторінка сайту «Простір дослідника 4.0»

Загальна структура сайту включає:

- головна сторінка освітнього цифрового ресурсу «Простір для дослідників 4.0» забезпечує первинну орієнтацію учнів у структурі та логіці роботи з сайтом. У межах цієї презентації представлено мотиваційну інформацію про систему заохочення, відповідно до якої за виконання завдань кожного місяця учні отримують відзнаки у вигляді зірочок. Їх накопичення впродовж навчального року дає змогу наприкінці року порівняти власні результати, проаналізувати динаміку успіхів та здійснити самооцінювання результатів дослідницької діяльності;

- довідник дослідника, в якому в узагальненій і доступній формі подано основні способи здійснення навчально-дослідницької діяльності (спостереження, експериментування, проведення інтерв'ю, фіксація результатів, формулювання висновків), а також інформацію про базові інструменти дослідника. у форматі презентації, що забезпечує наочність матеріалу та можливість його самостійного опрацювання учнями;

- тематичні розділи (8 навчальних тем місяця), що охоплюють навчальний рік від вересня до квітня. Кожна тема відповідає конкретним очікуваним результатам навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі 4 класу;

- «Щоденник дослідника» розміщено на кожній сторінці освітнього цифрового ресурсу у форматі Google Таблиці. Він містить шаблони для фіксації результатів виконання тематичних завдань відповідного місяця, доповнені позначками та підказками, що сприяють структурованому оформленню інформації та формулюванню висновків за результатами власної діяльності. Зазначений інструмент використовується для систематичної рефлексії учнів і забезпечує можливість для вчителя відстежувати процес та результати виконання дослідницьких завдань;

- розділ контактів розробників сайту.

Тематичні блоки освітнього цифрового ресурсу «Простір для дослідників 4.0» здійснено відповідно до змісту соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі та з урахуванням вікових особливостей учнів 4 класу. Теми підібрано з орієнтацією на життєво наближені ситуації, що створюють умови для організації навчально-дослідницької діяльності, формування навичок безпечної поведінки, збереження здоров'я та розвитку емоційного добробуту.

В освітній цифровий ресурс «Простір для дослідників 4.0» інтегровано такі теми місяців у межах соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі:

- вересень – «Я – частиночка своєї сім'ї»;
- жовтень – «Дружба і взаємодопомога»;
- листопад – «Безпека на дорозі, коли темно. Світловідбивачі»;
- грудень – «Здоровий спосіб життя»;
- січень – «Емпатія»;
- лютий – «Безпека в інтернеті»;
- березень – «Здоров'я: мій сон і харчування»;
- квітень – «Здоров'я та екологія».

Кожна тема місяця на сайті побудована за модульним принципом і має єдину чотириступеневу структуру, що реалізує повний цикл дослідження:

1. Мотивація: представлена через відеовступ чи відеоексперимент, що створює проблемну ситуацію та викликає інтерес.

2. Виконання (практична діяльність): це інтерактивне дослідницьке завдання (спостереження, експериментування, проведення інтерв'ю, фіксація результатів, формулювання висновків).

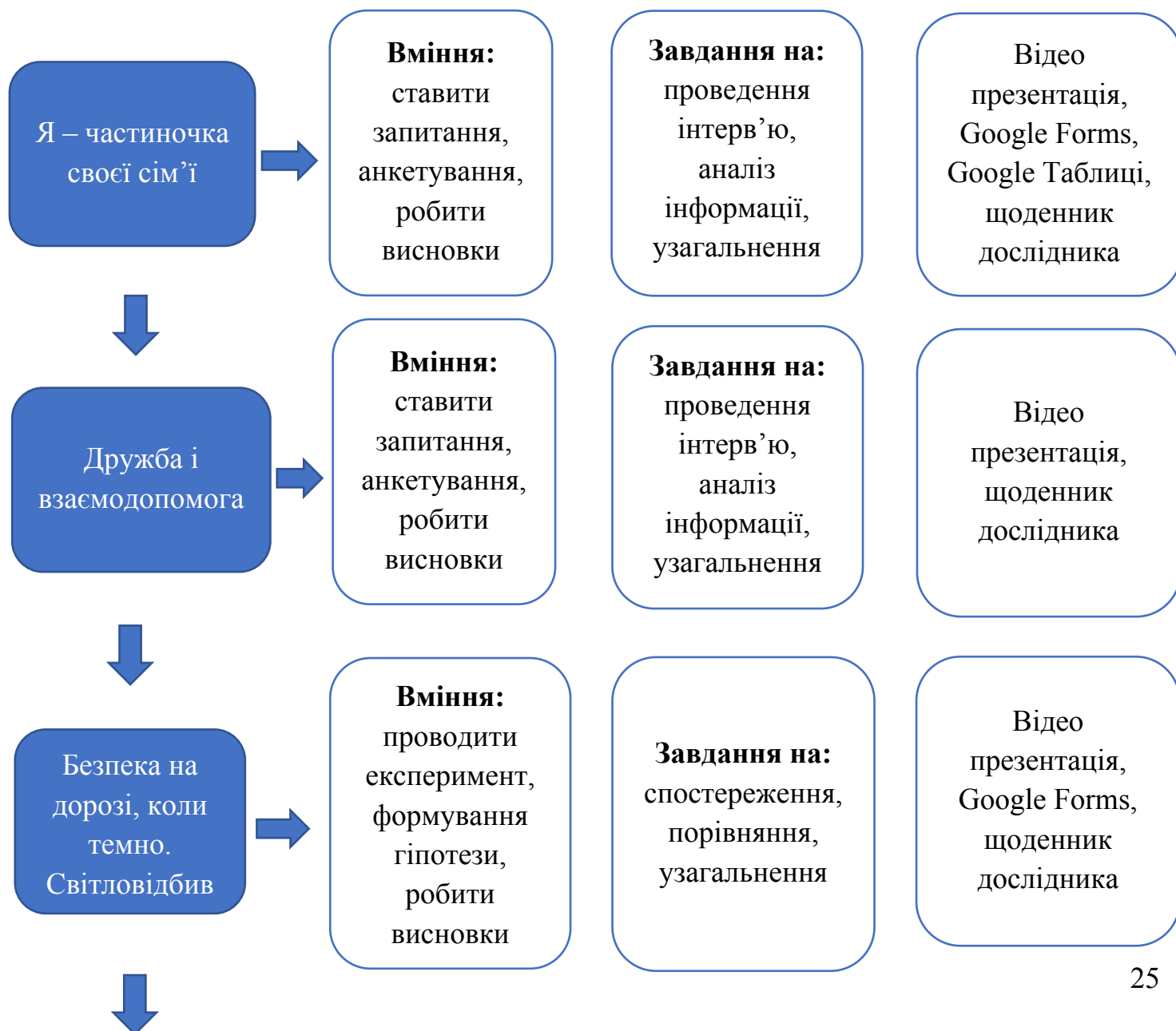
3. Аналіз/фіксація результатів: збір і узагальнення результатів виконаних завдань здійснюються за допомогою Google Forms, що дає змогу вчителю отримувати систематизовані дані в таблиці. Фіксація висновків і самооцінювання діяльності учнів реалізуються у цифровому «Щоденнику дослідника».

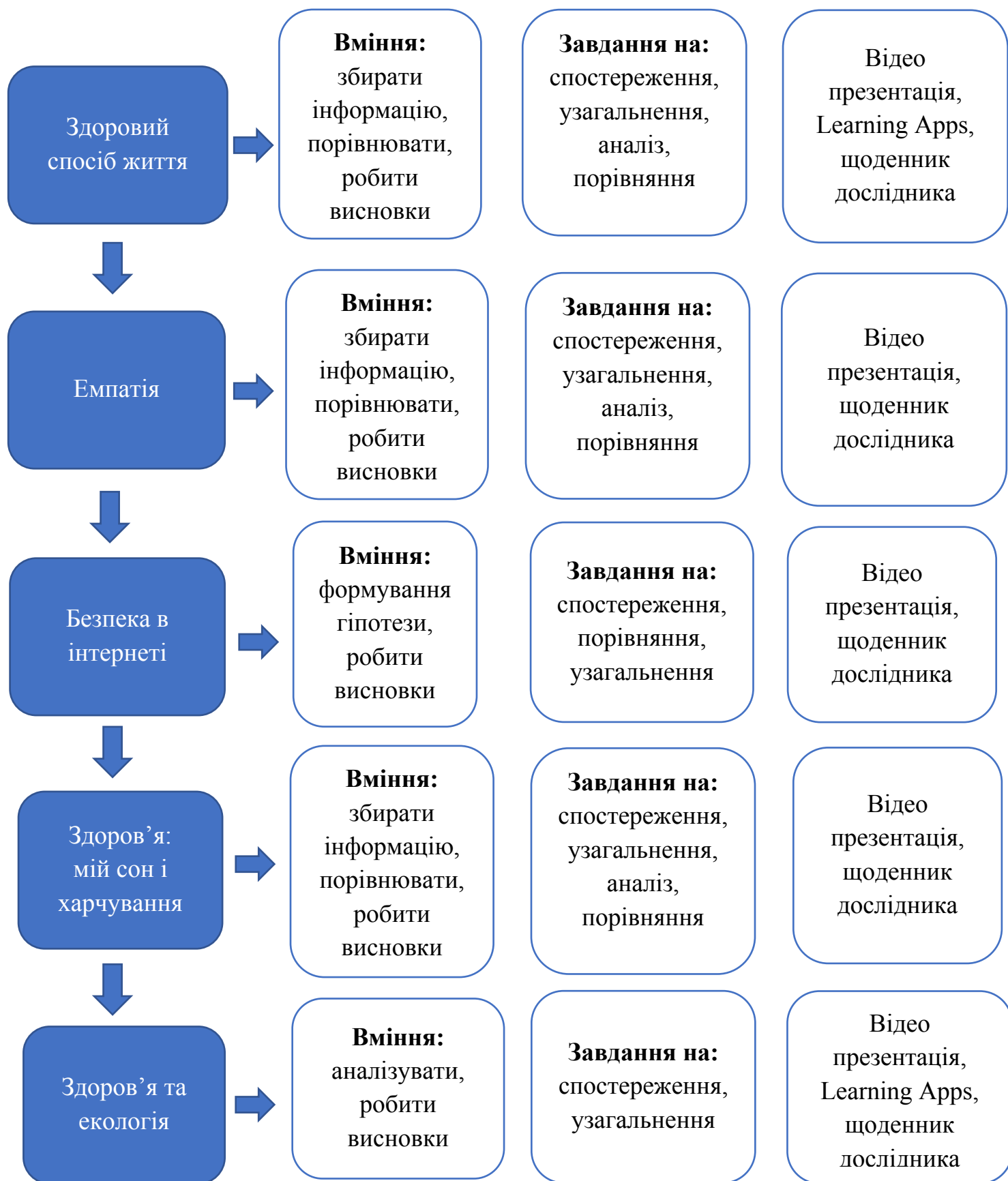
4. Рефлексія: спрямована на усвідомлення учнями результатів власної діяльності, оцінювання досягнутих результатів, аналіз труднощів і формулювання висновків щодо ефективності виконаних дослідницьких завдань.тра

Нижче подано схему тем, представлених на сайті. Для кожної теми зазначено очікувані результати навчання відповідно до програми Р. Шияна, що сприяють реалізації змісту соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

Рис. 2.2.

Схема відповідності завдань

Теми освітнього цифрового ресурсу «Простір для дослідників 4.0» першого семестру (див. рис. 2.2) забезпечують реалізацію очікуваних результатів навчання учнів 4 класу соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. Їх зміст спрямований на формування усвідомлення себе як частини родини та громади, розвиток уміння будувати дружні взаємини, дотримуватися правил безпечної поведінки та відповідально ставитися до власного здоров'я.

2.2. Технологія використання освітнього ресурсу у дослідницькій діяльності учнів 4 класу

Технологія використання освітнього цифрового ресурсу «Простір для дослідників 4.0» передбачає поетапну організацію навчально-дослідницької діяльності учнів 4 класу та ґрунтується на чіткому алгоритмі дій учителя й учнів у процесі роботи з ресурсом.

Освітній ресурс розроблено на платформі Google Sites, що забезпечує зручну навігацію за допомогою бічного меню та кнопок-переходів, логічну послідовність опрацювання матеріалів і доступність з будь-якого пристрою, підключеного до мережі Інтернет, у тому числі з мобільних пристроїв. Дизайн ресурсу є візуально привабливим і адаптованим до вікових особливостей учнів початкової школи. Формативне оцінювання реалізується без використання цифрових або буквених оцінок і ґрунтується на застосуванні смайликів настрою, значків досягнень та вербального заохочення.

Використання ресурсу здійснюється як під час уроків, так і в позаурочний час, індивідуально або в малих групах, залежно від характеру дослідницького завдання. Учитель виконує організаційну та консультативну функції, забезпечуючи

педагогічний супровід діяльності учнів, тоді як основна активність спрямована на самостійну роботу школярів.

Послідовність організації навчально-дослідницької діяльності учнів у межах кожного тематичного модуля відбувається за певними етапами.

На мотиваційному етапі учитель організовує ознайомлення учнів із тематичним модулем та створює проблемну ситуацію за допомогою відеовступу або відеоексперименту, розміщеного на сайті. Це сприяє виникненню пізнавального інтересу та спонукає учнів до постановки запитань і висування припущень.

На етапі виконання (практичної діяльності) учні виконують інтерактивні дослідницькі завдання, запропоновані в межах теми. Діяльність передбачає спостереження, проведення елементарних дослідів, опитування, збір інформації та її первинне узагальнення. Учитель за потреби надає консультаційну допомогу, спрямовуючи діяльність учнів без порушення принципу їхньої самостійності.

Етап аналізу та фіксації результатів реалізується через використання Google Forms, що дає змогу збирати відповіді учнів у зведені таблиці. Учні здійснюють порівняння отриманих результатів із висунутими припущеннями, аналізують дані та встановлюють причинно-наслідкові зв'язки, а вчитель використовує узагальнену інформацію для відстеження індивідуального прогресу та корекції подальшої роботи.

Завершальним етапом дослідницького циклу є рефлексія, під час якої учні оцінюють результати власної діяльності, усвідомлюють труднощі та досягнення, формулюють висновки щодо виконаного дослідження. Рефлексивна діяльність сприяє усвідомленню логіки дослідницького процесу та закріпленню сформованих умінь.

Добір тематичних блоків освітнього цифрового ресурсу здійснено відповідно до змісту соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі та з

урахуванням вікових особливостей учнів 4 класу. Теми орієнтовані на життєво наближені ситуації та охоплюють питання добробуту, здоров'я й безпеки, що створює умови для активної навчально-дослідницької діяльності.

Усі завдання, інтегровані в ресурс, незалежно від їхньої конкретної тематики, спрямовані на розвиток дослідницьких умінь учнів, зокрема вміння спостерігати, ставити запитання, висувати припущення, здійснювати опитування та порівняння, проводити елементарні міні-дослідження, аналізувати отримані результати, робити висновки та здійснювати рефлексію.

Отже, освітній цифровий ресурс «Простір для дослідників 4.0» забезпечує технологічно вивірену реалізацію навчально-дослідницької діяльності учнів 4 класу та виступає ефективним інструментом формування дослідницьких умінь у межах соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти.

З метою наочного представлення структури освітнього цифрового ресурсу «Простір для дослідників 4.0» на рисунку подано головні сторінки сайту, що відображають тематичні розділи відповідно до місяців навчального року.

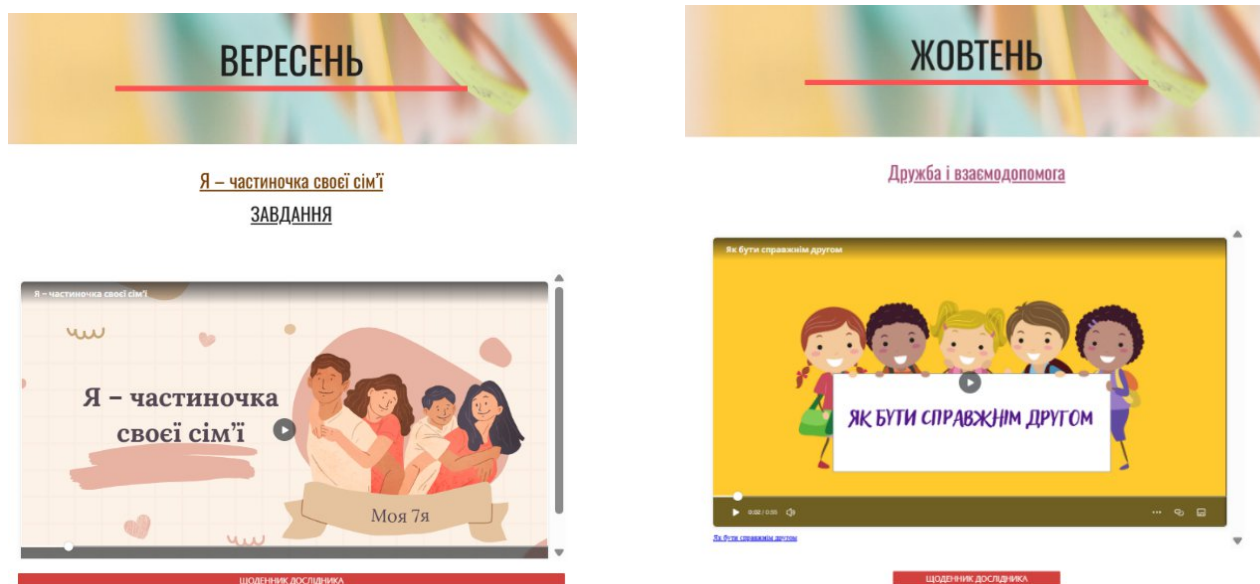

Рис. 2.3. Тематичні сторінки освітнього цифрового ресурсу

Інтерактивність виконання завдань забезпечується використанням вбудованих Google Forms, які дозволяють фіксувати результати у вигляді текстових відповідей, малюнків і самооцінювання та автоматично узагальнювати їх у таблицях для вчителя. (рис. 2.4–2.5).

Вересень

Привіт, досліднику! Заповни цю форму після перегляду відео та виконання домашніх завдань

Ім'я, електронну адресу й фото з вашого облікового запису Google буде записано, коли ви завантажите файли та надішлете цю форму

Зірочка (*) указує, що запитання обов'язкове

Електронна пошта *

☐ Указати в моїй відповіді електронну адресу antonenkoa160@gmail.com

Твоє прізвище та ім'я *

Ваша відповідь

Завдання 2. Родинне дерево *

Завантаж фото або малюнок свого родинного дерева (до бабусь-дідусів)

Завантажте щонайбільше 5 файлів підтримуваного типу. Розмір одного файлу не може перевищувати 10 MB.

Рис. 2.4. Вигляд завдання у Google Forms

Вересень (Відповіді)						
Файл Змінити Вигляд Вставити Формат Дані Інструменти Розширення Довідка						
100% грн. % .0 .00 123 Roboto 10 В I A						
A1 Позначка часу						
Form_Responses						
1	Позначка часу	Електронна адреса	Твоє прізвище та ім'я	Завдання 2. Родинне дерево Завантаж фото або малюнок свого родинного	Завдання 3. Сімейна традиція чи реліквія і	Щоденник дослідника Чому я пишуся св
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						

Рис. 2.5. Збір даних за темою у таблицю вчителя

Важливо зазначити, що формування дослідницьких умінь не обмежується межами окремої теми чи місяця. Кожен тематичний блок спрямований на розвиток окремих аспектів дослідницької діяльності (спостереження, класифікація, опис, експериментування, рефлексія), тоді як їх системна реалізація впродовж навчального року забезпечує комплексне формування дослідницьких умінь учнів, що охоплюють мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний і рефлексивний компоненти.

Поступове виконання дослідницьких завдань у межах різних тематичних модулів сприяє послідовному опануванню учнями повного спектра дослідницьких умінь — від елементарних спостережень і порівняння до планування та виконання дослідів, аналізу отриманих результатів і формулювання власних висновків. Кожне завдання інтегрує основні елементи дослідницького процесу: постановку проблеми (через відеоматеріал), висування припущень, перевірку в практичній діяльності, аналіз результатів і рефлексію.

Освітній цифровий ресурс адаптовано для використання на мобільних пристроях та вирізняється візуально зрозумілим дизайном, зокрема використанням кольорових акцентів, пов'язаних зі змістом соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. Загальний час виконання завдань одного тематичного модуля становить у середньому 15–20 хвилин, що відповідає віковим можливостям учнів 4 класу та вимогам Нової української школи щодо навчального навантаження.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИЙ БЛОК. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗРОБЛЕНОГО ОСВІТНЬОГО ЦИФРОВОГО РЕСУРСУ

3.1. Критерії, показники та рівні сформованості дослідницьких умінь учнів 4 класу

Педагогічний експеримент проводився на базі Приватного закладу загальної середньої освіти І ступеня «Республіка Кідс» (м. Київ). Дослідження здійснювалося у 4-х класах, у яких освітній процес організовано відповідно до Концепції Нової української школи, Державного стандарту початкової освіти та типових освітніх програм для 3–4 класів.

Відповідно до структури дослідницьких умінь, визначеної в теоретичному розділі дослідження, було виокремлено чотири взаємопов'язані компоненти: мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний і рефлексивний. На їх основі розроблено систему критеріїв та показників сформованості дослідницьких умінь учнів 4 класу, що дозволила здійснити цілеспрямовану діагностику рівня їх розвитку.

Оцінювання здійснювалося за визначеними показниками відповідно до кожного компонента та передбачало розподіл учнів за рівнями сформованості дослідницьких умінь: високим, достатнім, середнім і початковим. Узагальнену характеристику компонентів, критеріїв і показників сформованості дослідницьких умінь учнів 4 класу подано в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Критерії та показники сформованості дослідницьких умінь учнів 4 класу

Компонент	Критерій	Показники
Мотиваційний	Мотиваційно-ціннісний	Інтерес до дослідницької діяльності; прагнення до пізнання; ініціативність у постановці запитань; позитивне емоційне ставлення до досліджень
Когнітивний	Змістово-інтелектуальний	Розуміння сутності дослідницької діяльності; знання етапів дослідження; уміння формулювати проблему та гіпотезу; встановлення причинно-наслідкових зв'язків
Операційно-діяльнісний	Процесуально-діяльнісний	Уміння планувати дослідження; здійснювати спостереження; фіксувати та аналізувати результати; застосовувати дослідницькі вміння на практиці
Рефлексивний	Оцінно-рефлексивний	Здатність аналізувати власну діяльність; усвідомлювати результати дослідження; формулювати висновки; оцінювати значущість отриманих результатів

На основі визначених компонентів (мотиваційного, когнітивного, операційно-діялісного та рефлексивного) виокремлено чотири рівні сформованості дослідницьких умінь учнів 4 класу: високий, достатній, середній і початковий.

Високий рівень сформованості дослідницьких умінь характеризується стійким пізнавальним інтересом учня до дослідницької діяльності, проявом ініціативи у постановці запитань та прагненням до самостійного виконання дослідницьких завдань у межах соціальної та здоров'язберезувальної освітньої галузі. Учень усвідомлює значущість досліджень для власного розвитку й повсякденного життя, виявляє позитивне емоційне ставлення до процесу пізнання. Він володіє системними й усвідомленими знаннями про сутність і етапи дослідницької діяльності, розуміє основні поняття, уміє самостійно формулювати проблему, висувати припущення, добирати інформацію та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Учень здатний самостійно планувати й виконувати дослідницькі завдання, добирати доцільні методи, здійснювати спостереження, фіксувати й аналізувати результати, робити обґрунтовані висновки та застосовувати набуті вміння в різних навчальних ситуаціях. Він також самостійно аналізує виконану роботу, усвідомлює мету й результат дослідження, оцінює власний внесок і визначає шляхи подальшого вдосконалення діяльності.

Достатній рівень сформованості дослідницьких умінь виявляється у зацікавленості учня дослідницькою діяльністю та готовності виконувати завдання за пропозицією вчителя. Мотивація має переважно зовнішній характер, однак поступово формується усвідомлення користі досліджень. Учень має достатній обсяг знань про основні етапи дослідницької діяльності, розуміє зміст запропонованих завдань і може відтворювати вивчений матеріал. За незначної допомоги вчителя він формулює гіпотезу, добирає інформацію, робить узагальнення та виконує дослідницькі завдання за запропонованим алгоритмом. Допущені помилки здатний усунути після корекції. Учень здійснює рефлексію за орієнтирами або запитаннями вчителя, оцінює результати роботи, визначає власні успіхи й труднощі та формулює висновки з частковою підтримкою.

Середній рівень сформованості дослідницьких умінь характеризується нестійким, епізодичним інтересом до дослідницької діяльності. Учень виконує завдання переважно за наполяганням учителя, без прояву ініціативи, а мотивація має ситуативний характер і знижується при виникненні труднощів. Знання про дослідницьку діяльність є фрагментарними та несистемними; учень орієнтується лише в окремих поняттях, має труднощі з аналізом інформації та встановленням логічних зв'язків. Він виконує лише окремі дії дослідницького характеру, потребує постійного керівництва й допомоги з боку вчителя, відчуває труднощі у плануванні діяльності, аналізі результатів і формулюванні висновків. Рефлексія має частковий характер: учень може назвати окремі елементи виконаного завдання, але не здатний самостійно узагальнити результати.

Низький рівень сформованості дослідницьких умінь виявляється у відсутності інтересу до дослідницької діяльності та неусвідомленні її значущості. Учень уникає виконання дослідницьких завдань, демонструє байдуже або негативне ставлення до пізнавальної діяльності. Його знання про організацію дослідження є поверховими або відсутніми, він не розуміє сутності дослідницьких умінь і не може пояснити послідовність виконання завдань. Учень не володіє практичними дослідницькими вміннями, не здатний самостійно виконувати завдання навіть за детальної інструкції, виявляє низький рівень самостійності та активності. Рефлексія результатів діяльності відсутня або має фрагментарний характер; учень не може оцінити виконану роботу та потребує постійної допомоги з боку вчителя.

Для визначення рівня сформованості дослідницьких умінь було розроблено комплекс діагностичних завдань, відмінних від навчальних матеріалів освітнього цифрового ресурсу «Простір для дослідників 4.0». Діагностичні завдання виконувалися учнями індивідуально; збір емпіричних даних здійснювався протягом визначеного періоду, а їх аналіз та формулювання висновків — під час

одного уроку. Оцінювання результатів здійснювалося за п'ятибальною шкалою для кожного завдання, що представлено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Критерії оцінювання результатів виконання діагностичних завдань

Бал	Характеристика виконання
5	Самостійно виконав усі етапи дослідження: спостереження, фіксацію, аналіз і формулювання висновків
4	Виконав завдання з мінімальною допомогою, висновок частково обґрунтований
3	Виконав окремі дослідницькі дії, потребує значної допомоги в аналізі
2	Виконав завдання лише за детальною інструкцією, висновок відсутній
1	Завдання не виконано або виконано неправильно

Загальна кількість балів визначала рівень сформованості дослідницьких умінь (0–20 балів): високий (16–20), достатній (13–15), середній (9–12), низький (0–8).

З метою визначення вихідного рівня сформованості дослідницьких умінь на констатувальному етапі експерименту було узагальнено результати виконання діагностичних завдань, що дало змогу зафіксувати реальний стан їх сформованості в учнів.

Таблиця 3.3.

Рівні сформованості дослідницьких умінь учнів експериментальної групи на констатувальному етапі експерименту

Рівень	Кількість учнів	Відсоток (%)
Високий	5	20,83

Достатній	9	37,50
Середній	8	33,33
Низький	2	8,33

Отже, наведені дані засвідчують, що на констатувальному етапі експерименту в учнів переважає достатній і середній рівень сформованості дослідницьких умінь (разом 70,83 %). Водночас частка учнів з високим рівнем сформованості дослідницьких умінь є відносно невеликою (20,83 %), а наявність учнів з низьким рівнем (8,33 %) свідчить про потребу в цілеспрямованій організації навчально-дослідницької діяльності та впровадженні спеціально розроблених педагогічних засобів для підвищення рівня сформованості дослідницьких умінь учнів.

3.2. Результати експериментального дослідження та їх порівняльний аналіз

Педагогічний експеримент проводився у період із березня по квітень 2025 року. У дослідженні взяли участь 24 учні 4-х класів, які склали експериментальну групу, у навчальному процесі якої систематично використовувався освітній цифровий ресурс «Простір для дослідників 4.0», розроблений у межах магістерського дослідження.

На констатувальному етапі експерименту було зафіксовано вихідний рівень сформованості дослідницьких умінь учнів експериментальної групи. Після завершення формувального етапу проведено повторну діагностику за тими самими критеріями та показниками, які представлено в таблиці 3.4, що дало змогу порівняти результати та визначити динаміку розвитку дослідницьких умінь учнів.

Таблиця 3.4.

Рівні сформованості дослідницьких умінь учнів експериментальної групи
до і після експерименту, %

Рівень	До експерименту	Після експерименту	Приріст
Високий	5	11	+6
Достатній	9	10	+1
Середній	8	3	-5
Низький	2	0	-2

Отримані результати свідчать про суттєве зростання кількості учнів із високим і достатнім рівнями сформованості дослідницьких умінь та повне зникнення низького рівня після впровадження освітнього цифрового ресурсу.

Порівняльний аналіз за компонентами дослідницьких умінь показав найбільший приріст в операційно-діяльнісному та рефлексивному компонентах, що безпосередньо пов'язано з використанням цифрового щоденника, практико-орієнтованих завдань і систематичної рефлексії.

Таблиця 3.5.

Приріст рівнів сформованості дослідницьких умінь за компонентами, %

Компонент	Приріст
Мотиваційний	+38
Когнітивний	+29
Операційно-діяльнісний	+52

Рефлексивний	+44
--------------	-----

Таким чином, порівняння результатів до і після експерименту підтверджує ефективність розробленого освітнього цифрового ресурсу «Простір для дослідників 4.0» у формуванні дослідницьких умінь учнів 4 класу в межах соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

ВИСНОВКИ

Виконане дослідження повністю реалізувало поставлені завдання та підтвердило гіпотезу про те, що системне використання спеціально розробленого освітнього цифрового ресурсу «Простір для дослідників 4.0» сприяє ефективному формуванню дослідницьких умінь учнів 4 класу на основі змісту соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

1. Здійснено ґрунтовний аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми формування дослідницьких умінь учнів початкової школи та визначено потенціал соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі для їх розвитку. Встановлено сутність і зміст базових понять дослідження, а саме: *дослідницькі уміння* – це інтегрована здатність учня організовувати власний пізнавальний пошук, що включає мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивний компоненти. Вони проявляються у вмінні бачити й формулювати проблему, ставити запитання, висувати припущення, планувати та здійснювати елементарні дослідження, фіксувати й аналізувати результати, робити висновки та презентувати їх, а також у здатності співпрацювати в групі та здійснювати рефлексію власної діяльності. *Дослідницькими вміннями учнів 4 класу* вважаємо здатність бачити й формулювати проблему, ставити запитання, висувати припущення, планувати та виконувати прості спостереження й досліди, фіксувати результати у різних формах (схеми, таблиці, малюнки), аналізувати отримані дані, робити висновки та презентувати їх іншим. Важливим є також уміння співпрацювати в групі, узгоджувати позиції та здійснювати рефлексію власної діяльності. *Формування дослідницьких умінь учнів 4 класу* розуміємо як цілеспрямований педагогічний процес, що передбачає поетапне оволодіння школярами комплексом дій з виявлення проблеми, висунення припущень, планування та проведення елементарних досліджень, збору й аналізу інформації,

формулювання висновків та їх презентації, здійснюваний у контексті життєво значущих ситуацій на основі змісту соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі з урахуванням вікових особливостей молодших школярів. *Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь* – це інтегрована складова змісту початкової освіти, спрямована на формування в учнів уявлень про здоров'я, безпечну поведінку та соціальну взаємодію, розвиток життєвих компетентностей, що забезпечують фізичне, психічне й соціальне благополуччя дитини, її здатність відповідально діяти в різних життєвих ситуаціях.

2. Розроблено та детально описано дослідницькі завдання разом із освітнім цифровим ресурсом «Простір для дослідників 4.0» і методикою його впровадження в освітній процес. Створено освітній цифровий ресурс на платформі Google Sites за адресою <https://sites.google.com/view/4-0-111/>, метою якого є сформувати дослідницькі уміння учнів 4 класу. Він містить дванадцять тематичних розділів, що охоплюють весь навчальний рік від вересня до квітня і відповідають Типовій освітньої програми під керівництвом Р. Б. Шияна. Структура ресурсу включає головну сторінку з мотиваційною інструкцією «Сім кроків дослідника» і календарем тем, чотири детально опрацьовані теми першого семестру («Я – частиночка своєї сім'ї», «Дружба і взаємодопомога», «Безпека на дорозі в темну пору», «Здоров'я взимку»), цифровий «Щоденник дослідника» у форматі Google Таблиць для систематичної рефлексії, календар соціально значущих подій, галерею класу для обміну результатами та розділ контактів. Кожна тематична сторінка побудована за єдиною чотириступеневою структурою: мотиваційне відео для створення проблемної ситуації, інтерактивне дослідницьке завдання з використанням Google Forms, фіксація результатів у цифровому щоденнику та домашнє продовження дослідження з подальшим завантаженням продуктів діяльності. Усі завдання розроблено з дотриманням принципів науковості й доступності, діяльності, проблемності, інтегрованості, здоров'язбереження,

урахування вікових особливостей, варіативності та рефлексивності. Запропоновано технологію використання ресурсу протягом дванадцяти уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ» з чіткою послідовністю етапів: мотивація через перегляд відео, практична дослідницька дія з опорою на матеріали сайту, фіксація результатів у цифровій формі, індивідуальна та колективна рефлексія, домашнє застосування здобутих знань.

3. Здійснено експериментальну перевірку ефективності дослідницьких завдань щодо формування дослідницьких умінь учнів 4 класу. Педагогічний експеримент проведено у період із березня до квітня 2025 року на базі Приватного закладу загальної середньої освіти І ступеня «Республіка Кідс» у місті Києві за участю 24 учнів 4-х класів, які навчалися за Типовою освітньою програмою під керівництвом Р. Б. Шияна. Для забезпечення внутрішньої валідності експерименту сформовано дві еквівалентні групи: експериментальну, до якої увійшли двадцять чотири учні.

Детальний аналіз динаміки за окремими компонентами дослідницьких умінь виявив найбільше зростання в тих складових, на формування яких були спрямовані ключові елементи освітнього цифрового ресурсу. Найвищий приріст спостерігається в операційно-діяльнісному компоненті, де показники експериментальної групи зросли на 38%, що пояснюється систематичним виконанням структурованих практичних завдань на сайті. Рефлексивний компонент продемонстрував приріст на 52%, що є результатом постійної роботи з цифровим щоденником дослідника та використання інтерактивних форм фіксації результатів власної діяльності. Когнітивний компонент зріс на 32% завдяки систематичній роботі з різноманітними джерелами інформації, представленими на сайті у вигляді відео, інфографіки та текстових матеріалів. Мотиваційний компонент також показав значне зростання на 28%, що зумовлено привабливістю цифрового формату навчання, інтерактивністю завдань та можливістю учнів

бачити результати власної діяльності та отримувати позитивний зворотний зв'язок через систему значків досягнень та вербальних похвал.

Таким чином, результати проведеного педагогічного експерименту переконливо свідчать про статистично значущу та практично вагому перевагу експериментальної методики, що базується на систематичному використанні розробленого освітнього цифрового ресурсу «Простір для дослідників 4.0», над традиційними підходами щодо формування дослідницьких умінь учнів 4 класу в контексті соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. Отримані дані повністю підтверджують висунуту гіпотезу дослідження та демонструють високу ефективність запропонованого методичного рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоусова Н. В., Гордієнко Т. В. Формування дослідницьких умінь молодших школярів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» // *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки (НДУ ім. М. Гоголя)*. 2023. № 2. С. 20–25. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=_ioTDNsAAAAJ&citation_for_view=_ioTDNsAAAAJ:HDshCWvjkbEC (дата звернення: 10.11.2025).
2. Борисенко М. Формування навичок здорового харчування у молодших школярів засобами здоров'язбережувальних технологій URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/95-innovatsiini-pedahohichni-tekhnohohii-v-zahalnoosvitnii-shkoli-teoriiia-ta-praktyka/431-formuvannya-navichok-zdorovogo-kharchuvannya-v-chetvertoklasnikiv-na-urokakh-osnovi-zdorov-ya> (дата звернення: 10.11.2025).
3. Борщенко В. В. Методичні рекомендації до проведення практичних занять... Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2024. 67 с.
4. Буднік С. В. Навчально-дослідницькі уміння: сутнісно-структурний аналіз // *Науковий вісник СХУ ім. Лесі Українки. Педагогічні науки*. 2013. № 7. С. 130–133. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/6872/3/30.pdf> (дата звернення: 12.11.2025).
5. Бура Д. С., Чистяк О. В., Челнокова М. С. Інтеграція здоров'язбережувальних технологій у нову освітню програму НУШ... *Вісник педагогічних інновацій*. 2025. С. 47–52.
6. Вашуленко М. С., Дубовик С. Є. Розвиток дослідницьких умінь молодших школярів на уроках української мови. *Мовленнєва компетентність учнів початкової школи: теорія та практика формування* : зб. наук. праць. Київ : Педагогічна думка, 2020. С. 45–52.

7. Вознюк О. В. Формування дослідницьких умінь у дітей і молоді // *Наукові записки МАН України*. 2012. № 2. С. 50–62.
8. Волощенко О., Козак О., Остапенко Г. Я досліджую світ. Львів : Світич, 2020. 74 с.
9. Гаєвська Н. П., Сак Т. В. Навчально-дослідницька діяльність на уроках природознавства // *Учитель початкової школи*. 2014. № 7–8. С. 15–17.
10. Гільберг Н., Тарнавська С., Хитра З., Павич Н. Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3–4 класах Київ : ІМЗО, 2020. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpraysivnykiv/Gilberg-NUS-YDS-Metod-3-4kl.%D0%A3%D0%BA%D1%80.pdf> (дата звернення: 10.11.2025).
11. Горещька, О. В. Пошуково-дослідницька діяльність молодших школярів : навчально-методичний посібник / 2019. – 150 с. – URL: <https://dspace.bdpu.org.ua/items/5672bfl2-d438-4041-b276-4c74d28db733>
12. Груніна Г. М. Організація творчої та пошукової діяльності учнів // *Завучу*. 2013. № 13–14. С. 18–23.
13. Гуз Г. М. Формування в молодших школярів здоров'язбережувальної компетентності URL: <https://naurok.com.ua/praktichniy-posibnik-formuvannya-v-molodshih-shkolyariv-zdorov-yazberezhuvalno-kompetentnosti-339826.html> (дата звернення: 12.11.2025).
14. Дадак А. Я. Психолого-педагогічні основи дослідницько-пізнавальної діяльності учнів // *Початкова школа*. 2013. № 5. С. 7–10.
15. Державний стандарт початкової освіти URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/typovi-programu-2-11/2020-09-08-derzhavnyy-standart-pochatkovoyi-osvity.pdf> (дата звернення: 15.11.2025).
16. Дюкова О. М. Дослідницька діяльність на уроках природознавства...

URL: <https://urok-ua.com/doslidnytska-diyalnist-na-urokah-pryrodoznavstva-v-pochatkovij-shkoli/> (дата звернення: 15.11.2025).

17. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / уклад. Н. Наволокова. Харків : Основа, 2009. 176 с.

18. Зобенько Н. А., Нінова Т. С., Яцина С. М. Розвиток особистості молодшого школяра... Черкаси : ЧНДІТЕХІМ, 2021. 160 с.

19. Зубцова Ю. Є. Дидактика початкової освіти : навчальний посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 350 с.

20. Кисленко К. М. Вплив ігрових методів на формування навчальних навичок... Чернігів : ЧНПУ, 2024. 80 с.

21. Коломієць М. Навчально-дослідницька діяльність дітей молодшого шкільного віку // *Завучу*. 2015. № 9–10. С. 25–29.

22. Кондратюк О., Шульга Р. Педагогічні умови формування дослідницьких умінь молодших школярів... *Людинознавчі студії*. 2021. № 12. С. 99–104.

23. Концепція Нової української школи

URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 15.11.2025).

24. Лещенко М. П., Ястребов М. М. Теорія і практика використання веб-технологій... *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. Т. 54, № 4. С. 53–71.

URL: https://www.researchgate.net/publication/331469880_TEORIA_I_PRAKTIKA_VI_KORISTANNA... (дата звернення: 11.11.2025).

25. Лиходєєва Г. В. Структурні компоненти навчально-дослідницьких умінь... Бердянськ, 2004. С. 27–28.

26. Люк О. В. Критерії, показники та рівні сформованості здоров'язбережувальної компетентності... URL:

<https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/18000> (дата звернення: 10.11.2025).

27. Ляхова Л. В. Організація науково-дослідної діяльності учнів // *Початкова школа*. 2009. № 7. С. 45–49.
28. Мешкова А. В. Формування дослідницьких умінь молодших школярів на уроках природознавства/ А.В. Мешкова // Педагогічний альманах : збірник наукових праць студентів / за заг. ред. Є.І.Коваленко – Ніжин: НДУ ім.М.Гоголя, 2018. – С.141-144.
29. Мієр Т. І. Критеріальна основа визначення готовності... *Педагогічний вісник*. 2016. № 2. С. 4–10.
30. Мієр Т. І. Організація навчально-дослідницької діяльності молодших школярів : монографія. Кіровоград : ФОП Александрова, 2016. 424 с.
31. Найдьонова Л. А., Череповська Н. І., Вознесенська О. Л. та ін. Наскрізна медіаосвіта в умовах війни. Київ : ІСПП НАПН України, 2023. 215 с.
32. Нікітіна О. С. Формування навчально-дослідницької діяльності молодших школярів... *Наукові записки МАН України*. 2013. № 4. С. 91–97.
33. Падун Н. О. Навчально-дослідницька діяльність як засіб формування дослідницьких умінь учнів // *Наукові записки НДУ ім. Гоголя*. 2018. № 1. С. 90–93.
34. Павлова Т. С. Здоров'язбережувальна компетентність молодшого школяра...:
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724583/1/%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf> (дата звернення: 10.11.2025).
35. Пержинська Е. В. Як організувати дослідницьку роботу в 1 класі // *Початкова школа*. 2008. № 5. С. 55–57.
36. Савченко О. Я. Навчальне середовище як чинник стимулювання дослідницької діяльності... *Наукові записки МАН України*. 2012. № 1. С. 41–49.
37. Сакалюк О. П., Мисенко В. А. Розвиток дослідницьких умінь учнів 3–4 класів // *Молодий вчений*. 2020. № 3. С. 408–411.

38. Свічкарь С. М. Структура та зміст дослідницьких умінь учнів основної школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 5 (89). С. 204–213.
39. Семеній Н. О., Петрук Т. О. Використання сучасних ІКТ... *Академічні візії*. 2024. № 37. С. 1–6. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1470/1344> (дата звернення: 11.11.2025).
40. Ситнік Т. Формування дослідницьких умінь учнів... URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-prirodniccho-kompetentnosti-na-urokah-ya-doslidzhuyu-svit-176531.html> (дата звернення: 15.11.2025).
41. Сокурєнко О. О. Навчальні дослідження в дошкільному закладі та початковій школі. Миколаїв : ОПППО, 2011. 50 с.
42. Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь : навч.-метод. посібник Луцьк : СЛУ ім. Лесі Українки, 2022. 167 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21372/1/posibnuk_2022.pdf (дата звернення: 12.11.2025).
43. Сухопара І. Г., Шкурєнко О. В. Виконання курсової роботи... Київ : КУБГ, 2025. 252 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/53613/1/I_Sukhopara_O_Shkurenko_posibnyk_FPO.pdf (дата звернення: 12.11.2025).
44. Терно С. О. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти. Запоріжжя : Просвіта, 2009. 268 с.
45. Тимофєєва І. Б. Методика викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»... Маріуполь : МДУ, 2022. 124 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/3519/1/2022-np_metodyka_vykladannia.pdf (дата звернення: 11.11.2025).

46. Типова освітня програма для 5–9 класів... URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2024/09.08.2024/typova-osvitnya-prohrama-dlya-5-9-klasiv-zzso-1120-vid-09082024.pdf> (дата звернення: 15.11.2025).
47. Топузов О. М. (ред.) Початкова освіта: методичні коментарі... Київ : УОБЦ «Оріон», 2017. 96 с.
URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/713411/1/%D0%9F%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0.pdf> (дата звернення: 10.11.2025).
48. Удовиченко І. В., Кісільова М. В. Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь... Слов'янськ : СОІППО, 2022. 198 с.
49. Успенська В. І. Здоров'яспрямований освітній процес у ЗЗСО... Харків : ФОП Цьома, 2020. 145 с.
50. Ціко І., Сичевська-Дегтярьова М., Ковальова Т., Нікітюк К. Соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь... *Педагогічні науки*. 2021. № 2. С. 15–25.
51. Черненко Г. М. Формування дослідницьких умінь у молодших школярів... // *Педагогічні науки*. 2013. Вип. 114. С. 222–226.
URL: <https://enpuir.udu.edu.ua/bitstreams/22ceea52-8551-4938-a850-8efc0528eeb2/download> (дата звернення: 11.11.2025).
52. Чернецька Т. І. Організація навчально-дослідницької діяльності молодших школярів // *Педагогічний вісник*. 2015. № 4. С. 12–17.
53. Шерман М. І., Співаковський О. В., Петухова Л. Є., Коткова В. В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі Херсон : ХДУ, 2011. URL: <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%86%D0%9A%D0%A2%20%D0%B2%20%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B9%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%96>.

[%20%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf?id=4ab4f7d1-7328-4045-864d-6fafc8472b9e](#) (дата звернення: 11.11.2025).

54. Шиян Р. Б. (кер.) Типова освітня програма для 3–4 класів закладів загальної середньої освіти Київ: МОН України, 2019. 68 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/typovi-programu-2-11/2020-09-08-derzhavnyy-standart-pochatkovoyi-osvity.pdf> (дата звернення: 11.11.2025).

55. Щербан Т. Д., Хома П. П. Формування цифрової компетентності майбутніх учителів... Мукачєво : МДУ, 2025. 110 с.

56. Ягенська Г. В. Урізноманітнення завдань як засіб реалізації компетентнісного підходу // *Біологія і хімія в рідній школі*. 2018. № 1. С. 13–20.

57. Ярош Г. О., Седова Н. М. Сучасний урок у початковій школі. Харків : Основа, 2005. 240 с.

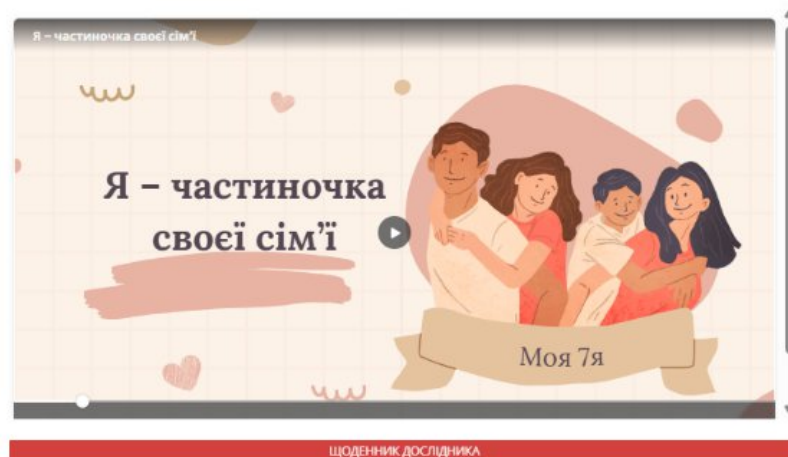
Тема: Я – частиночка своєї сім'ї

1. Переглянути коротке відео від вчителя «Чому важлива сім'я»
2. Скласти три питання на тему “Чому я пишаюся своєю сім'єю?”
3. Провести інтерв'ю для батьків.
4. Записати відповіді у “Щоденник дослідника”

Я – частиночка своєї сім'ї

ЗАВДАННЯ

Тема: Дружба і взаємодопомога

1. Переглянути відео «Як бути справжнім другом»
2. Провести інтерв'ю зі своїм другом на тему “Що поєднує нас в дружбі?”
3. Згадайте, який останній добрий вчинок ви зробили для один одного.
4. Записати в «Щоденник дослідника»: інформацію яку ви зібрали на тему «Який я друг?»

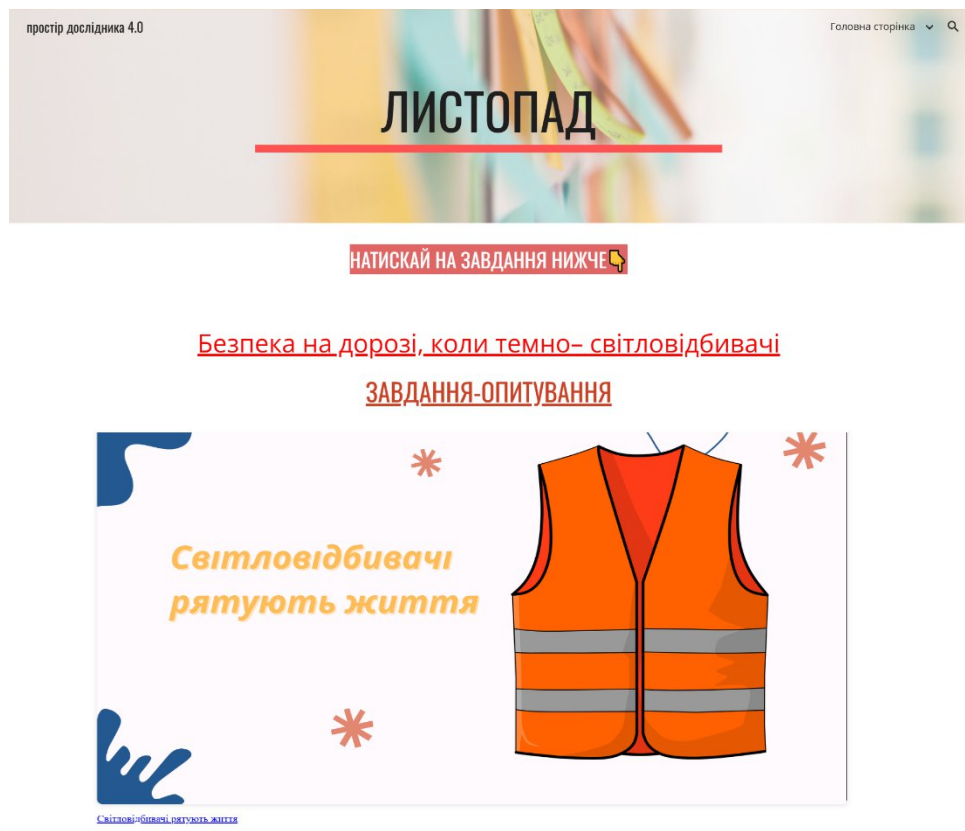
Дружба і взаємодопомога

ЩОДЕННИК ДОСЛІДНИКА

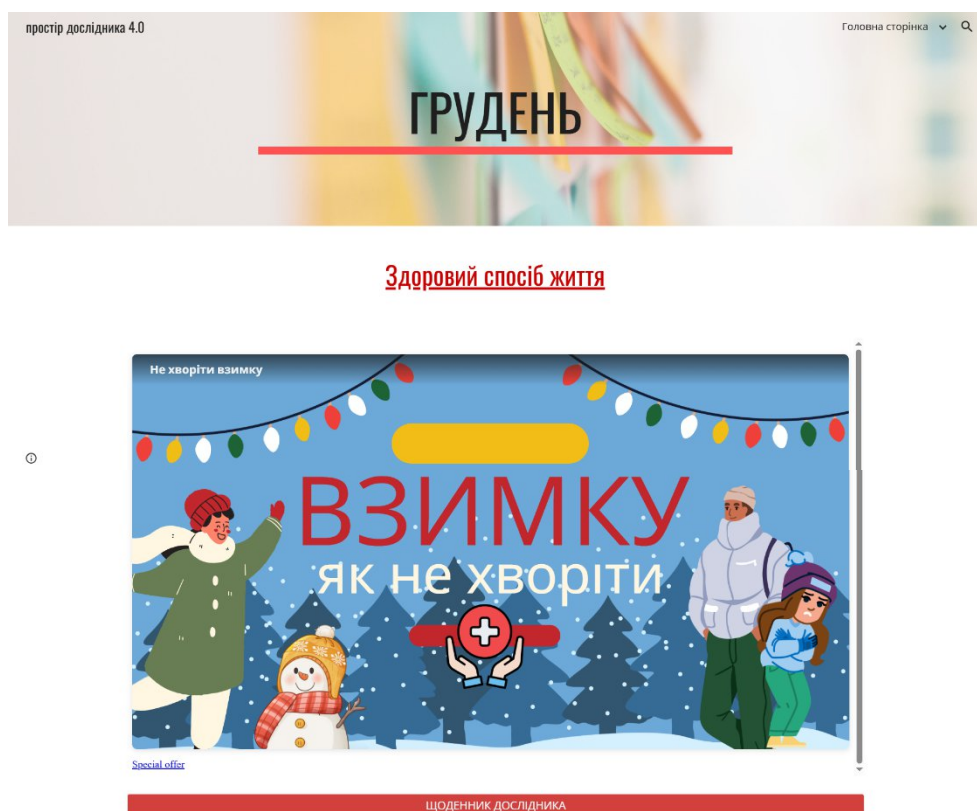
Тема: Безпека на дорозі, коли темно. Світловідбивачі

1. Переглянути відеоексперимент «Як далеко видно людину з відбивачем і без»
2. Зробити вдома експеримент «Світловідбивач», про який вказано поетапно в презентації.
3. Протягом тижня слідкувати у темний період часу як працює світловідбивач.
4. Свої спостереження запиши у «Щоденник дослідника»

Тема: Здоровий спосіб життя

1. Переглянути відео «Як не хворіти взимку»
2. Проаналізуй що ти робиш для того, щоб не захворіти взимку?
3. Виконай експеримент, який вказано у презентації.
4. Запиши свої спостереження і відповіді у «Щоденник дослідника»

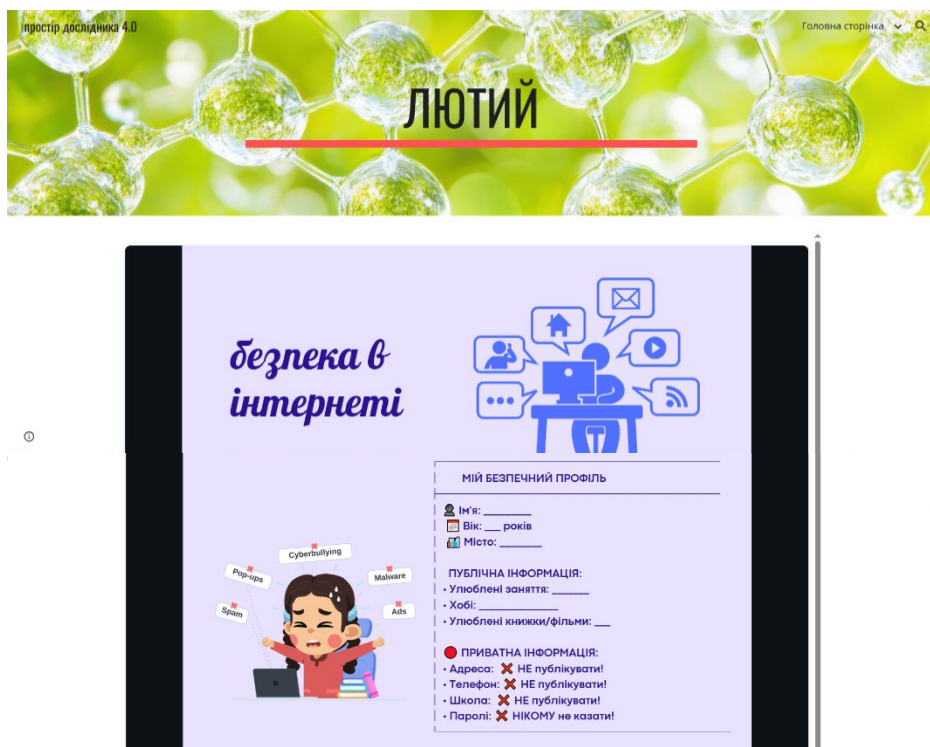
Тема: Емпатія

1. Свори колесо емоцій як вказано поетапно.
2. Виконай завдання «Емоційний щоденник»
3. Протягом місяця виконуй завдання «Скринька щастя»
4. Запиши свої спостереження і відповіді у «Щоденник дослідника»

Тема: Безпека в інтернеті

1. Проаналізуй який із запропонованих паролей для соц. мереж найбільш надійний.
2. Дай відповіді на гіпотези, щодо можливих наслідків небезпечного ведення соц. мереж.
3. Переглянь приклад профілю та вкажи, яку інформацію можна вказувати, а яку краще не вказувати?
4. Запиши всі свої відповіді у «Щоденник дослідника»

Тема: Здоров'я: мій сон і харчування

1. Проведи інтерв'ю однокласнику на тему «Чому важливий сон?»
2. Проаналізуй протягом 7 днів свій сон. Фіксуй час коли прокидаєшся і засинаєш.
3. Слідкуй протягом 7 днів свій сніданок та мами/тата/сестри/брата. Порівняй їх між собою.
4. Запиши свої спостереження на тему «Скільки часу мені комфортно спати?» та «У чому відмінність мого сніданку та мами/тата/сестри/брата?»

простір дослідника 4.0

Головна сторінка

БЕРЕЗЕНЬ

ЗДОРОВ'Я: МІЙ СОН І ХАРЧУВАННЯ

Проблема

Чи вистачає мені сну?

Крок 2. Гіпотеза

Я сплю менше 9 годин.

Крок 2. Гіпотеза

Я сплю менше 9 годин.

Крок 3. План

7 днів записую:

- котрій ліг?
- котрій встав?
- Як почувуюся?

Крок 5. Фіксація (приклад)

день	заснув, год	прокинувся, год

Тема: Здоров'я та екологія

1. Проаналізуй і дай відповідь на питання

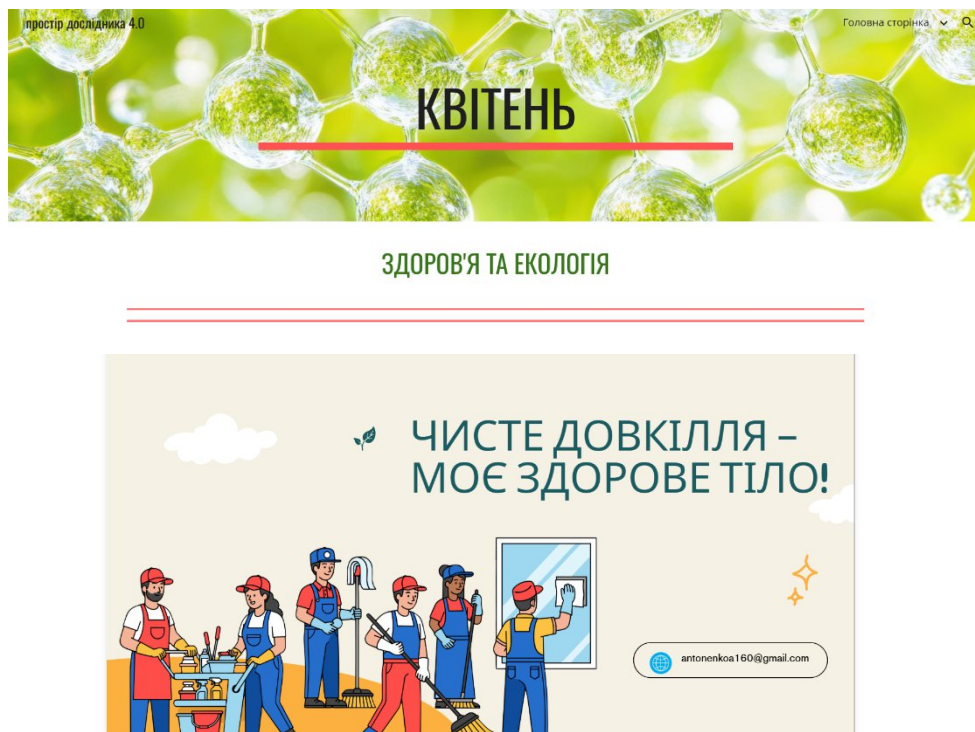
“Які екологічні проблеми є у нашому місті?”

2. Дослідити, які екологічні звички допомагають бути здоровими:

- сортування сміття,
- прогулянки на природі,
- економія води,
- використання багаторазових пляшок.
- Обрати 3–5 звичок і пояснити їх користь.

3. На сайті виконай завдання, де потрібно правильно відносно позначок сортувати сміття.

4. Запиши свої спостереження у “Щоденник дослідника”

Діагностичний інструментарій

1. Анкета самооцінки «Який я дослідник?»

(для учнів 4 класу)

Інструкція: постав галочку навпроти відповіді, яка найбільше про тебе.

№	Твердження	Так	Іноді	Ні
1	Мені подобається ставити запитання вчителю та однокласникам			
2	Я люблю шукати відповіді самостійно (в книгах, в інтернеті, вдома)			
3	Я часто помічаю щось цікаве навколо себе			
4	Мені подобається робити досліди і експерименти			
5	Я охоче малюю, фотографую чи записую те, що помітив			
6	Я люблю розповідати іншим про те, що дізнався			
7	Мені цікаво, чому щось відбувається саме так			
8	Я не боюся помилятися, коли роблю дослід			
9	Я пишаюся, коли в мене виходить щось нове			
10	Я хочу продовжувати досліджувати навіть після уроку			

Підрахунок балів: «Так» = 2 бали, «Іноді» = 1 бал, «Ні» = 0 балів

Максимум – 20 балів (використовується як допоміжний показник мотиваційного компонента).

2. Чек-лист педагогічного спостереження

(заповнює вчитель під час виконання діагностичних завдань)

Учень _____ Клас _____ Дата _____

№	Показник	Є	Частково	Ні
1	Самостійно читає завдання			
2	Ставить власні запитання до теми			
3	Вирішує, що саме хоче дізнатися			
4	Висуває припущення (гіпотезу)			
5	Пропонує план дій (що буде робити)			
6	Виконує дії за планом			
7	Акуратно малює/фотографує/записує результати			
8	Порівнює отримане з припущенням			
9	Робить висновок словами «Я дізнався, що...»			
1	Пояснює, чому так сталося			
1	Оцінює свою роботу (що вдалося, що можна краще)			
1	Охоче ділиться результатами з іншими			

Підрахунок: «Є» = 2 бали, «Частково» = 1 бал, «Ні» = 0 балів

Максимум – 24 бали (допоміжний інструмент для уточнення всіх компонентів).

3. Ключ оцінювання п'яти діагностичних дослідницьких завдань
(по 4 бали за кожне, всього 20 балів)

Етап дослідження	0 балів	1 бал	2 бали	3 бали
1. Формулювання проблеми/запитання	не сформульовано	з допомогою вчителя	частково самостійно	чітко і самостійно
2. Висунення гіпотези	відсутня	з допомогою	просте припущення	обґрунтоване припущення
3. Планування дій	немає плану	з допомогою	план є, але неповний	чіткий послідовний план
4. Виконання та фіксація	не виконав	виконав частково	виконав, фіксація проста	виконав точно й акуратно
5. Висновок і рефлексія	висновку немає	висновок з допомогою	висновок є, але короткий	повний аргументований висновок + самооцінка

Разом: завдання 1 + завдання 2 + завдання 3 + завдання 4 + завдання 5 = загальний бал (0–20).

4. Переведення загального балу в рівень

Загальний бал	Рівень
16–20	високий
13–15	достатній
9–12	середній
0–8	низький